

Μια απάντηση

Είναι γεγονός ότι ο ουσιαστικός διάλογος στο χώρο των θεωρητικών κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Δεδομένης αυτής της κατάστασης, κάθε απόπειρα ξεπεράσματος της είναι βεβαίως αξιέπαινη. Πέραν αυτού, αισθάνομαι υποχρεωμένος να διατυπώσω τις ακόλουθες διευκρινιστικές παρατηρήσεις ως προς το βιβλίο μου *Υποκειμενικότητα και εξουσία*:

1. Δεν υποστηρίζω, ούτε άμεσα ούτε έμμεσα, ότι « το επικοινωνιακό μοντέλο του Habermas ταυτίζεται με το λακανικό συμβολικό», ούτε ότι «ο Habermas προσπάθησε να χρησιμοποιήσει το συμβολικό του Lacan», αλλά, αντιθέτως, ότι ο Lacan και ο Habermas διαφοροποιούνται ριζικά ως προς αυτό ακριβώς το σημείο: δηλαδή, ως προς το πώς αντιμετωπίζουν τόσο την επικοινωνία όσο και την ψυχαναλυτική πρακτική.

2. Δεν υποστηρίζω ότι «η [λακανική] ψυχαναλυτική πρακτική ταυτίζεται, σε μια φουκωϊκή διάσταση», με μια ποιμαντορικής προέλευσης σχέση «καθοδήγησης πράξεων», «δεδομένου ότι εδώ ο όρος ποιμαντορικής προέλευσης σχέση “καθοδήγησης πράξεων”» λειτουργεί εντελώς εκτός των συμφραζομένων του βιβλίου μου: *αντιθέτως*, καταδεικνύω αναλυτικότερα και εκτενέστερα τη σύνθετη και αμφίδρομη μορφή της εξουσιαστικής διάστασης της λακανικής ψυχαναλυτικής πρακτικής.

3. Δεν υποστηρίζω ότι «το υποκείμενο του Lacan όπως και η αναπαράσταση ταυτίζονται σχεδόν με το συμβολικό», αλλά, αντιθέτως, ότι το υποκείμενο συγκροτείται τόσο στο συμβολικό όσο και στο φανταστικό· η δε αναλογία μεταξύ συμβολικού και αναπαράστασης αφορά μόνο τον αλτουσεριανό ορισμό της ιδεολογίας.

4. Είναι αλήθεια ότι δεν επαναλαμβάνω *ολόκληρη* την επιχειρηματολογία παλαιότερων δημοσιευμάτων μου, πράγμα που άλλωστε ποτέ δεν κάνει κανείς.

5. Το κείμενο του Foucault το οποίο αναφέρεται ως «σχετικά ά-

γνωστο» και «πλέον περιθωριακό» αποτελεί την *τελική διατύπωση* των απόψεων του Foucault για την εξουσία, και περιλαμβάνεται ως επίλογος στη γνωστότερη ίσως μελέτη που έχει γίνει για το έργο του.

6. Το βιβλίο μου δεν «οδηγεί, μεταξύ άλλων, και στην παρουσίαση μιας υπέρμετρα ενοποιημένης εικόνας του έργου του Foucault», *αντιθέτως*, ολόκληρη η προσέγγισή μου στηρίζεται και επικεντρώνεται ακριβώς στο διαχωρισμό του έργου του Foucault σε δύο κυρίαρχες φάσεις.

7. Καθιστώ *εξαρχής απολύτως σαφή* την τεράστια επιστημολογική και θεματική απόσταση που χωρίζει τον Foucault από τον Lacan.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Συντακτική Επιτροπή της *Ελληνικής Επιθεώρησης Πολιτικής Επιστήμης* που μου παρέσχε τη δυνατότητα να απαντήσω αμέσως στο παραπάνω κείμενο.